4. 5. 2020

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Některé praktické postřehy ke jmenování hmotněprávního opatrovníka obchodní korporace pro střet zájmů

Právní úprava hmotněprávního opatrovníka pro střet zájmů je velmi strohá. O co je úprava skromnější, o to více výkladových obtíží přináší a tím je těžší ji v praxi uchopit. Cílem článku je poukázat na některá praktická specifika řízení o jmenování hmotněprávního opatrovníka pro střet zájmů, a to zejména ve světle rozhodovací praxe.

Hmotněprávního opatrovníka lze obchodní korporaci jmenovat v případě, že jsou zájmy člena statutárního orgánu v rozporu se zájmy obchodní korporace a ta nemá jiného člena orgánu schopného za ni jednat *(§ 165 odst. 2 OZ*). V souladu se zásadou minimalizace zásahů do vnitřních poměrů obchodní korporace[1] proto např. nelze jmenovat opatrovníka akciové společnosti, jejíž představenstvo má tři členy, z nichž každý jedná za společnost samostatně a kdy se ve střetu zájmů ocitnou pouze dva z nich.

GLATZOVA & Co.

Řízení o jmenování opatrovníka pro střet zájmů je řízením nesporným, a za objasnění skutkového stavu proto odpovídá soud. Přestože může řízení iniciovat i soud, v praxi k tomu v zásadě docházet nebude. Často bude navrhovatelem jeden ze členů statutárního orgánu, který se bude snažit v zájmu korporace prosadit, aby došlo ke konkrétnímu právnímu jednání, na kterém se statutární orgán nemůže shodnout právě pro tvrzený střet zájmů.

Notifikace střetu zájmů

Východiskem nemožnosti člena statutárního orgánu jednat za obchodní korporaci pro střet zájmů je § 437 odst. 1 OZ: *„Zastoupit jiného nemůže ten, jehož zájmy jsou v rozporu se zájmy zastoupeného…*“. Aby vůbec mohl být § 437 odst. 1 OZ naplněn a opatrovník podle § 165 odst. 2 OZ jmenován, je prvně třeba zjistit, zda nebyl střet zájmů korporačně „vyřešen“. Je totiž povinností každého člena statutárního orgánu obchodní korporace postupem podle § 54 a násl. ZOK notifikovat byť i potenciální střet jeho zájmu se zájmem obchodní korporace. Pokud je střet zájmů řádně notifikován, projednán a kontrolní či nejvyšší orgán členovi statutárního orgánu nepozastaví výkon funkce a ani mu nezakáže zastupovat korporaci v dané záležitosti, potom je střet zájmů tzv. odklizen, neuplatní se zákaz podle § 437 odst. 1 OZ a nelze ani postupovat podle § 165 odst. 2 OZ a jmenovat opatrovníka. V řízení o jmenování opatrovníka pro střet zájmů je proto vždy nutné zjistit, zda člen statutárního orgánu splnil svou notifikační povinnost.

Účastníci řízení

Účastníkem řízení je navrhovatel a ten, o jehož právech nebo povinnostech má být v řízení jednáno *(§ 6 odst. 1 ZŘS*). Podle Dědiče s Lasákem jsou účastníky řízení i členové statutárního orgánu, jejichž střet zájmů je v řízení tvrzen, protože se zjišťuje, zda splnili povinnost notifikace střetu zájmů, a to

nelze spolehlivě zjistit jinak, než když budou účastníky řízení, když by je navíc jiné procesní postavení neochránilo před neoprávněným nařčením ze střetu zájmů.[2] Podle mého tím Dědič s Lasákem nepřímo potvrzují závěr, že je v řízení dotčeno právo (a povinnost) člena statutárního orgánu na výkon funkce v celém rozsahu působnosti statutárního orgánu. Přijmeme-li tento závěr, pak lze dokonce tvrdit, že účastníkem řízení musí být úplně každý člen statutárního orgánu příslušné obchodní korporace, i když není tvrzen přímo jeho střet zájmů, protože důsledkem jmenování opatrovníka bude omezení působnosti celého statutárního orgánu. Jmenovaný opatrovník se totiž nestává žádným „náhradníkem" člena orgánu se střetem zájmů, nýbrž jedná za obchodní korporaci v rámci své působnosti zcela samostatně. Účastníkem řízení bude vždy i sama obchodní korporace, o jejíž statutární orgán se jedná.[3]

Je-li soudem prvního stupně rozhodnuto o jmenování opatrovníka pro střet zájmů, pak se pro účely dalšího řízení ve věci stává účastníkem řízení sama osoba jmenovaná do funkce opatrovníka.[4] Bude-li rozhodnutí o jmenování opatrovníka napadeno odvoláním, bude mít tato osoba právo se k odvolání sama za sebe vyjádřit.

Rozsah střetu zájmů a působnost opatrovníka

Meritem řízení je otázka střetu zájmů. Co vlastně je rozpor zájmu člena statutárního orgánu obchodní korporace se zájmem obchodní korporace? Střet zájmů bude podle mého dán tehdy, bude-li z okolností případu zjištěno, že na straně člena statutárního orgánu existuje zájem, který ve vztahu k dané záležitosti nekoresponduje s nejlepším zájmem korporace. V konkrétním případě Nejvyšší soud judikoval například střet zájmů jednatele se zájmy společnosti ve vztahu k trestnímu řízení, v němž byl trestně stíhán otec jednatele a společnost v řízení vystupovala jako poškozená.[5]

Je odpovědností soudu zjistit přesný rozsah střetu zájmů, tj. množinu záležitostí, ohledně kterých panuje rozpor mezi zájmy člena statutárního orgánu a zájmy obchodní korporace. Opatrovníka lze podle § 165 odst. 2 OZ totiž zásadně povolat pouze k těm právním jednáním, která jsou střetem zájmů dotčena. Nelze úplně vyloučit ani zcela mimořádnou situaci, kdy bude střet zájmů pokrývat veškerá právní jednání v působnosti statutárního orgánu a opatrovník bude jmenován v rozsahu nejširším, tj. ke všem právním jednáním.[6] Pro právní jednání nedotčená střetem zájmů zůstává členům statutárního orgánu jejich zástupčí oprávnění.

Ve vztahu k působnosti opatrovníka je důležitým rozhodnutím nedávné usnesení Nejvyššího soudu vydané v řízení sp. zn. 27 Cdo 1382/2019, které soudům ukládá povinnost vymezit rozsah působnosti opatrovníka pro střet zájmů přímo ve výroku usnesení. Působnost se přitom může týkat pouze záležitostí dotčených existujícím střetem zájmů. Soudy by tak měly výrokem I. jmenovat konkrétní fyzickou osobu opatrovníkem a výrokem II. vymezit rozsah působnosti opatrovníka, tj. určit právní jednání, která je opatrovník za korporaci oprávněn učinit, případně určit časové období, po které je opatrovník oprávněn takto jednat. Pokud soud v rozhodnutí autoritativně nevymezí rozsah působnosti opatrovníka, může to mít dopad i na pozdější vykonatelnost.

Vykonatelnost rozhodnutí o jmenování opatrovníka

Opatrovník musí vědět, kdy se má usnesením o svém jmenování řídit. Z litery zákona plyne, že soud o jmenování opatrovníka rozhoduje vždy usnesením *(§ 25 odst. 1 ZŘS*), přičemž usnesení, kterým se nestanoví lhůta k plnění, je vykonatelné doručením, nestanoví-li zákon jinak *(§ 171 odst. 2 OSŘ*). Zákon v případě opatrovníka výslovně jinak nestanovuje, a tak se nabízí, že je usnesení o jmenování opatrovníka vykonatelné ještě před nabytím právní moci. Podle Vrchního soudu v Praze takový výklad správný není a svádí k němu lapsus zákonodárce, protože usnesení o jmenování hmotněprávního opatrovníka je konstitutivním rozhodnutím ve statusové věci, které je závazné vůči všem nabytím právní moci *(§ 27 ZŘS*) – vykonatelnost musí být proto logicky spojena s právní mocí.

O statusovou věc má jít proto, že se na opatrovníka obdobně vztahují práva a povinnosti člena statutárního orgánu a přiměřeně i působnost statutárního orgánu. Podle Vrchního soudu v Praze tak „duch zákona“ stanovuje vykonatelnost jinak, a to právě v § 27 ZŘS, když ji váže k nabytí právní moci.[7]

Zánik funkce opatrovníka

Zánik funkce opatrovníka je zcela neformální. Funkce hmotněprávního opatrovníka jmenovaného pro střet zájmů automaticky zaniká okamžikem, kdy (i) budou učiněna právní jednání, pro která byl opatrovník jmenován, (ii) uplyne doba, na kterou byl opatrovník jmenován, nebo (iii) okamžikem zvolení nového člena statutárního orgánu, který je oprávněn korporaci zastupovat. Funkce opatrovníka automaticky skončí i jiným odpadnutím podmínek pro jeho jmenování. Žádná ingerence soudu není nutná. Podle Nejvyššího soudu nic nebrání dokonce ani tomu, aby člen statutárního orgánu notifikoval střet zájmů podle § 54 a násl. ZOK i poté, co už byl opatrovník do funkce jmenován.[8] Bude-li notifikace řádně projednána a členovi orgánu nebude v dané věci nijak zakázáno jednat, bude konflikt tzv. odklizen a s tím zanikne i funkce opatrovníka.

Odpovědnost opatrovníka

Jmenováním nabývá opatrovník práv a povinnosti, která zákon přiznává členovi statutárního orgánu *(§ 487 odst. 1 OZ*). I hmotněprávní opatrovník proto vykonává svou funkci s péčí řádného hospodáře a je tak povinen, mimo jiné, jednat informovaně a případně i zařídit odborné posouzení záležitosti v jeho působnosti, nemá-li sám potřebné odborné znalosti. Opatrovník proto bude podle mého oprávněn i k uzavření smlouvy k vypracování odborného posouzení takové záležitosti, pro jejíž zařízení byl do funkce jmenován, bude-li posudku třeba pro řádný výkon jeho funkce. Podle mého nelze ani vyloučit situaci, kdy bude opatrovník povolán ke sjednání konkrétní smlouvy, k jejímuž uzavření nakonec nedojde, protože podmínky, na kterých bude druhá strana trvat, budou pro korporaci nevýhodné. V takovém případě by funkce hmotněprávního opatrovníka měla dosažením patové situace zaniknout, nebude-li v usnesení o jmenování opatrovníka určeno časové období trvání jeho funkce. Jmenování opatrovníka soudem podle mého totiž nelze nikdy vykládat tak, že by snad opatrovník musel za všech okolností „naplnit“ rozsah své působnosti i tehdy, pokud by tím porušil své povinnosti.

Mgr. Martin Pečinka,
advokátní koncipient

Glatzová & Co., s.r.o.

Betlémský palác
Husova 5
110 00 Praha 1

Tel.: +420 224 401 440
Fax: +420 224 248 701
e-mail: office@glatzova.com

---

[1] Jmenování opatrovníka je vždy až úplně krajním řešením situace; viz usnesení Nejvyššího soudu

ze dne 8. prosince 2015, sp. zn. 29 Cdo 4384/2015.

[2] Srov. J. Dědič a J. Lasák: *Opatrovník obchodní korporace jmenovaný pro případ konfliktu zájmů*. Bulletin advokacie 10/2017, s. 19.

[3] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. listopadu 2018, sp. zn. 27 Cdo 1875/2018.

[4] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. listopadu 2018, sp. zn. 27 Cdo 3597/2018.

[5] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. prosince 2015, sp. zn. 29 Cdo 4384/2015.

[6] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. prosince 2019, sp. zn. 27 Cdo 1382/2019.

[7] Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 9. března 2016, sp. zn. 7 Cmo 492/2015, publikované s komentářem JUDr. Josefa Holejšovského v Právních rozhledech 13-14/2016 s. 511.

[8] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. prosince 2019, sp. zn. 27 Cdo 1382/2019.

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Svěřenský fond v holdingových strukturách
- Environmentální tvrzení společností v hledáčku EU: Jak se vyhnout greenwashingu a obstát v nové regulaci?
- Oceňování senior center a domovů se zvláštním režimem v nemovitostních fondech
- Změna výroby na příkaz mateřské společnosti bez finanční kompenzace vzniklých ztrát? Judikát NSS, který mění pohled na převodní ceny
- Byznys a paragrafy, díl 26.: Smírčí řízení jako alternativní nástroj řešení sporů mezi podnikateli
- „Bez pohlavků“: jasná hranice výchovy v českém právu
- Nová éra v boji proti nekalým obchodním praktikám: Co přinese nové procesní nařízení EU?
- Diskriminace není legrace aneb nerovné zacházení s akcionáři při výplatě zálohy na podíl na zisku
- Licence LUC v podnikatelské strategii provozovatelů dronů
- Neplatnost usnesení valné hromady akciové společnosti v rozhodovací praxi soudů
- Aktuální novelizace potravinových vyhlášek